

КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ДОНОРСТВА ТА ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

Ковтун Г.І., кандидат медичних наук,
«Інститут серця МОЗ України», Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9689-2055>
Орлова Н.М., доктор медичних наук, професор,
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова, Вінниця, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8413-5310>

Необхідність розвитку регіональних систем трансплантації органів обумовлена високою поширеністю в Україні хронічних неепідемічних захворювань, термінальні стадії яких є причиною високої смертності та соціально-економічних втрат. Смертність є найбільш чутливим індикатором соціально економічних умов життя і стану охорони здоров'я в країні. За даними ВООЗ, неінфекційні захворювання в ХХІ столітті стали однією із головних проблем для систем охорони здоров'я та негативно впливають на сталий розвиток і соціально-економічну структуру країн світу [6].

Хвороби системи кровообігу (ХСК) обумовлюють 66.2% серед усіх випадків смерті та становлять вагому медико-соціальну та соціально-економічну проблему, масштаб якої для України є колосальним. В Україні від ХСК щоденно помирає понад 1000 її жителів, причому 100 – у працездатному віці. У 2021 р. від даної причини померло 429 291 українців, а впродовж 2010-2021 р. Україна втратила через дану причину 5 мільйонів своїх мешканців [3]. Тягар ХСК, виміряний у DALYs (роках здорового життя, втрачених внаслідок передчасної смертності та інвалідності) в Україні є одним із найвищих у світі. Стандартизований за віком DALYs у розрахунку на 100 тис населення в Україні у 2.6 рази вищий, ніж в середньому у країнах Європи та у 4 рази вищий, ніж у ЄС [2]. У той же час, якщо у Європейських країнах трансплантація серця на сьогодні широко використовується для лікування пацієнтів із термінальними стадіями ХСК, то в Україні впродовж 2001-2019 рр. було проведено всього п'ять таких операцій [4].

Потреба у розвитку системи донорства та трансплантації органів в Україні також обумовлена слабкістю регіональної мережі закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) зайнятих органною трансплантацією [4]. Слід зазначити, що проблема організації трансплантологічної допомоги у регіонах України впродовж останніх двадцяти років практично не вирішувалась через відсутність необхідної правової бази [4, 5]. Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» [1] заклав юридичні основи для реалізації донорства та трансплантології органів в Україні, що обумовлює нагальну необхідність обґрунтування медико-організаційних засад розвитку трансплантологічної допомоги як на державному, так і на регіональному рівні.

Мета дослідження: обґрунтувати концептуальні напрями розвитку регіональної системи донорства та трансплантації органів в Україні.

Згідно результатів проведеного нами комплексного медико-соціального дослідження, виконаного із використанням методів системного підходу та аналізу, соціологічного методу (опитано 870 лікарів із усіх регіонів України і 411 пацієнтів Інституту серця МОЗ України) та методу експертних оцінок (до експертизи залучено 21-го висококваліфікованого експерта з числа організаторів охорони здоров'я, кардіохірургів та науковців), встановлено ряд проблем у існуючій регіональній системі донорства та трансплантації органів, а саме:

– нормативна документація, яка має регламентувати порядок донорства та трансплантації органів, не повністю розроблена;

– діюча мережа регіональних ЗОЗ, які здійснюють трансплантацію органів, є неструктурованою та недостатньо економічно, соціально та медично ефективною;

– регіональна система донорства та трансплантації органів не має чітких організаційних механізмів, які координують діяльність ЗОЗ, що надають трансплантаційну допомогу, здійснюють координацію та алгоритмізацію етапів донорського процесу. Відсутні критерії оцінки якості трансплантологічної допомоги, що знижує результативність її діяльності;

– технічне оснащення регіональних ЗОЗ, які надають трансплантаційну допомогу, не відповідає сучасним медико-технологічним процесам та підлягає доукомплектуванню;

– лікарі-анестезіологи та невропатологи недостатньо підготовлені для роботи у бригадах із вилучення донорських органів;

– оплата праці медичних працівників є низькою та не забезпечує матеріальної зацікавленості медичних кадрів;

– значна частина населення недостатньо інформована щодо донорства та трансплантації органів;

– неоднозначне ставлення до донорства існує і серед лікарів. Хоча більше половини (58,5 % з 870 респондентів) опитаних у ході нашого дослідження лікарів вважають, що в Україні для порятунку життів необхідно розвивати систему трансплантації органів та тканин.

Таким чином, виявлені проблеми засвідчують актуальність оптимізації системи донорства та трансплантації органів на регіональному рівні.

З цією метою нами розроблена сукупність концептуальних напрямів розвитку регіональних систем донорства та трансплантації органів, які передбачають:

– розробку гнучкої регіональної функціонально - організаційної системи донорства та трансплантації органів зі створенням регіональних центрів трансплантології (РЦТ), донорських баз із раціональними та ефективними взаємозв'язками між ними, координацією та алгоритмізацією процесів для ефективного вирішення завдань, що стоять перед ними;

– забезпечення раціональної кадрової політики, укомплектування РЦТ висококваліфікованими спеціалістами на конкурсній основі;

– забезпечення РЦТ необхідними ресурсами для ефективного виконання персоналом функціональних обов'язків, а також гідної заробітної плати колективу;

– формування адекватного ставлення громадськості та засобів масової інформації до донорства та трансплантації органів;

– підвищення ефективності управлінської діяльності, запровадження міжсекторального управління;

– запровадження контролю та обліку для визначення відповідності фактичного стану ЗОЗ у системі регіональної трансплантації стандартам якості, наявності виробничих зв'язків керованих об'єктів із суб'єктом управління для досягнення ЗОЗ заданої мети;

– оптимізацію лікувально-діагностичного процесу за рахунок підвищення конкурентоспроможності системи, удосконалення потокових процесів, прогнозування попиту на медичні послуги та впровадження концепції загального управління якістю;

– упорядкування забезпечення ресурсами на підставі чіткого визначення потреб у ресурсах, вибудовування логістики управління запасами витратних матеріалів та медикаментів, визначення адекватного фінансування медичних послуг з урахуванням їхньої собівартості та необхідного рівня якості;

– удосконалення кадрової політики шляхом розвитку активної творчо-організуючої діяльності з реалізації заходів організаційного, освітнього, економічного, управлінського характеру, спрямованих на задоволення потреб органів управління у кадрах певної спеціалізації та кваліфікації;

– удосконалення інформаційного забезпечення за рахунок використання сучасних інформаційних технологій для кардинального підвищення ефективності діяльності регіональних функціонально-організаційних систем трансплантації, запровадження найбільш передових технологій та автоматизованих систем управління.

Запропоновані концептуальні напрями будуть використані у наших подальших дослідженнях і покладені в основу обґрунтування та розробки моделі регіональної системи донорства та трансплантації органів.

Бібліографічний список:

1. Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>

2. Ковтун Г.І., Орлова Н.М. Сучасні тенденції та регіональні особливості інвалідності внаслідок хвороб системи кровообігу в Україні. *Вісник Вінницького національного медичного університету*. 2022. Т. 26, № 4. С. 637-643.

3. Смертність населення України від хвороб системи кровообігу в Україні в 2015-2021 роках (інформаційно-статистичний довідник). ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України», Київ, 2022. 30 с.

4. Трансплантологія: реалії та перспективи у рамках української медицини URL: <https://health-ua.com/article/63757-transplantologiya-real-taperspektivi-uramkah-ukrainsko-meditcini>

5. Novytska M.M. Specific aspects of normative legal regulation of anatomical materials' transplantation in Ukraine and foreign countries. *Wiadomosci Lekarskie* (Warsaw, Poland : 1960), 01 Jan 2019, 72(7):1331-1336

6. WHO Global action plan for the prevention and control of noncommunicable diseases URL: [https://2013-2020file:///C:/Users/norlo/Downloads/9789241506236_eng%20\(1\).pdf](https://2013-2020file:///C:/Users/norlo/Downloads/9789241506236_eng%20(1).pdf)